

Nydanare eller spiritistisk särling?

KRÖNIKAN

Jeff
Werner

kultur@gp.se

Moderna Museet är lite malligt nu när Hilma af Klint, efter vårens stora utställning i Stockholm, fått plats på Venedigbiennalen. Där visas Hilma af Klint som ett av många exempel på andligt inspirerad kreativitet, om än i skuggan av Carl Jung och Rudolf Steiner.

MODERNISMENS HISTORIA FOKUSERAR på vem som var först med varje ny stil. Och vad kan väl då passa bättre än att lyfta fram en svensk kvinna som målade abstrakt före alla andra? Liksom flera av de stora namnen – Kazimir Malevitj, Vassilij Kandinskij och Piet Mondrian – var Hilma af Klint djupt influerad av sekelskiftets nyandliga strömningar. Hennes abstrakta verk kom till när hon var medium för högre makter.

Skillnaden mellan medium och målare är betydelsefull, för i den allvarliga kampen om vem som var icke-föreställande konstnär först, betyder avsikten allt. Var hennes intention att skapa konst? Eller vidareförmedlande hon bara meddelanden från den andra sidan?

ATT HON INTE var först om att skapa spiritistiska, icke-föreställande bilder står klart. Inte heller den enda kvinnan. Georgiana Houghton målade abstrakt på uppmaning av andarna redan på 1860-talet. Och icke-föreställande andliga bilder har funnits i alla tider, från mystiska tecken ristade på grottväggar till buddhistiska mantran.

Kan man vara föregångare utan att ha några efterföljare?

Lite svårhanterligt är att Hilma af Klint inte ville visa sina abstrakta verk medan hon levde. Kan man vara föregångare utan att ha några efterföljare? Moderna Museets strategi

är att beskriva henne som en abstrakt pionjär med fördröjd verkan. Hon blir banbrytare i efterhand.

EN VIKTIG INGREDIENS i berättelsen om Hilma af Klint är att hon varit bortglömd. Men det är en sanning med modifikation. Visserligen var den abstrakta ockultisten Hilma af Klint tämligen okänd före 1986. Men inte konstnären. I standardverket *Allhems svenska konstnärslexikon* från 1957 introduceras hon med bild vilket långt ifrån görs med alla. ”Återupptäckten” av Hilma af Klint är alltså snarare en process där en Hilma af Klint – den traditionella konstnären – ersätts av en annan: den abstrakta pionjären.

EN RELEVANT FRÅGA är därför vem det är som använder Hilma af Klint i dag? Är det fortfarande andarna? Eller är det Moderna Museet som vill utnyttja henne som instrument för sina egna syften – att ge sig själva och Sverige en plats i den internationella konsthistorien? Den som osynliggörs i dragkampen om Hilma af Klint – spiritistisk särling eller abstrakt pionjär – är den professionellt verksamma kvinnliga konstnären. För henne finns ingen plats på vare sig Moderna Museet eller Venedigbiennalen.

Jeff Werner är professor i konstvetenskap vid Stockholms universitet. För den som behöver ett skäl att resa till Berlin rekommenderar han Hilma af Klint-utställningen på Hamburger Bahnhof som pågår till den 6 oktober 2013.